

Kivun hoidon mahdollisuuksia syöpäsairauden aikana

Kristiina Kokkonen, LT Fysiatrian
erikoislääkäri, kipulääkäri

5.5. Tapiolan palvelukeskus

Kiputyypit

Akuutti kipu

- Kudoksen vaurioituminen
- Tulehduksellinen

Pitkittynyt kipu

- Hermoperäinen
- Keskushermoston herkistyminen

Kivun lähteitä syöpäsairauksissa

Tuumori - Sytotoksisuus

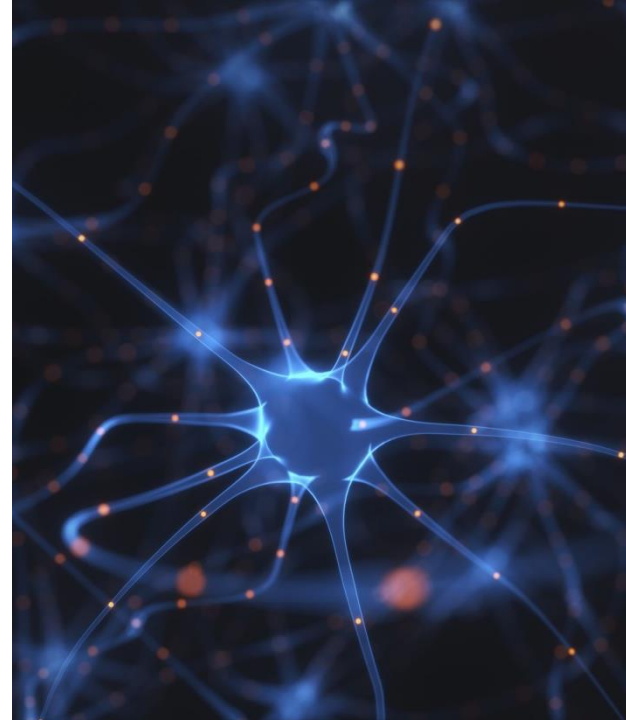
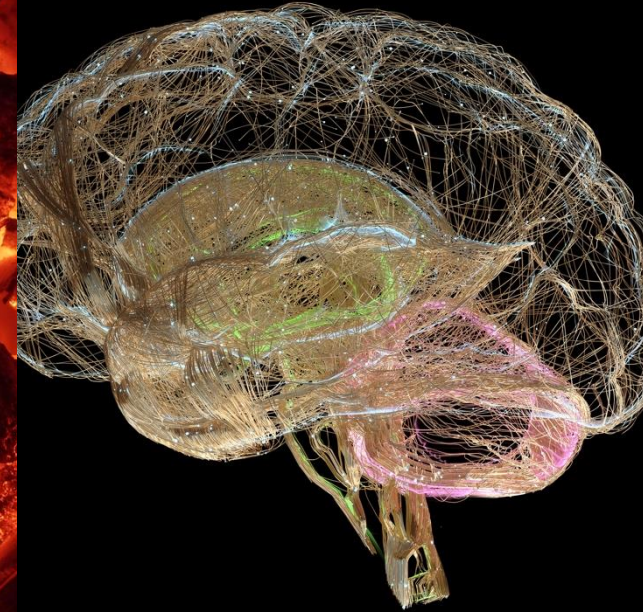
Tulehdus ympäristökudoksissa

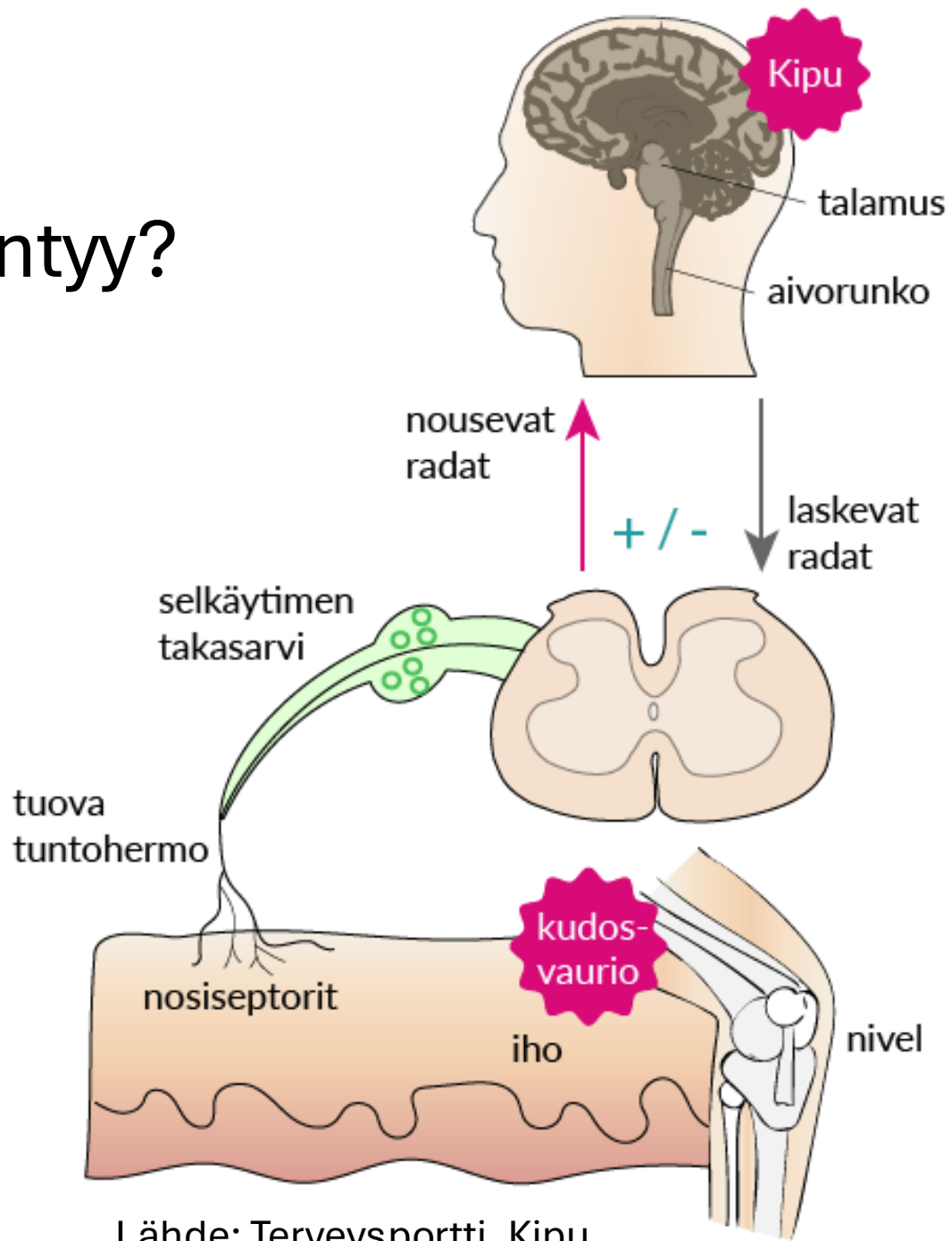
Hermosto – neuropatiat

Sentraalinen järjestelmä

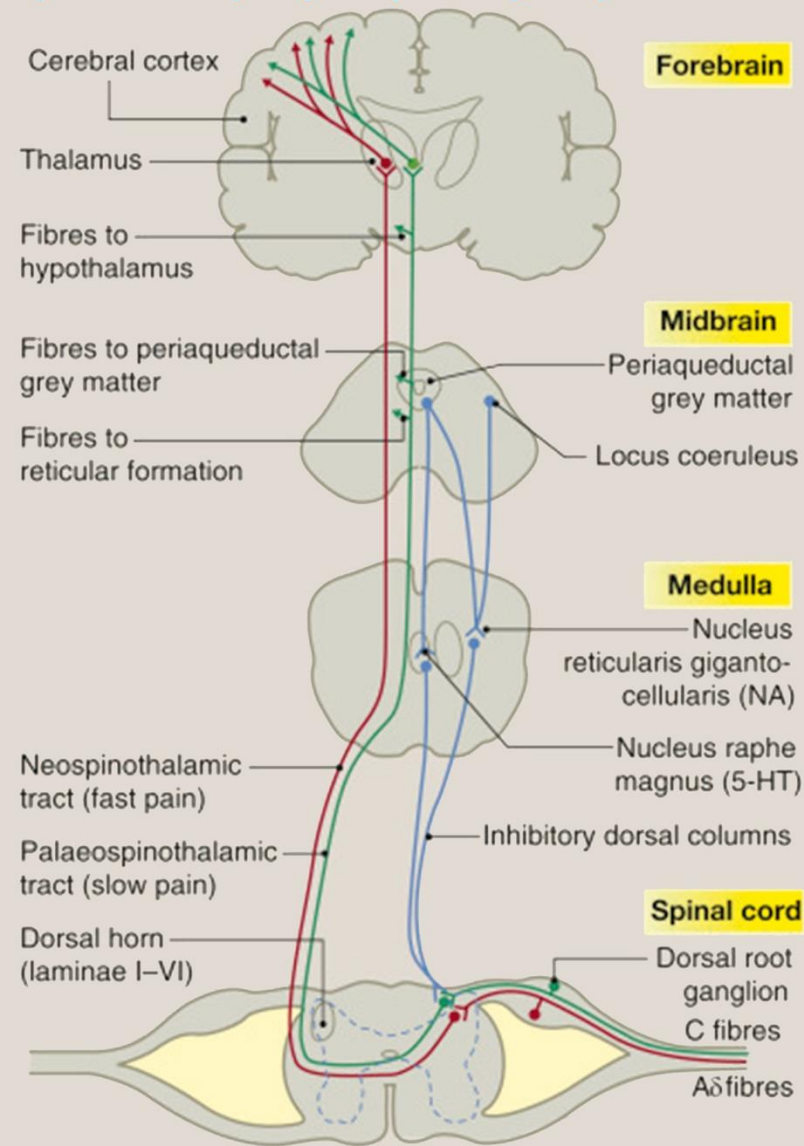

Miten kipu syntyy?

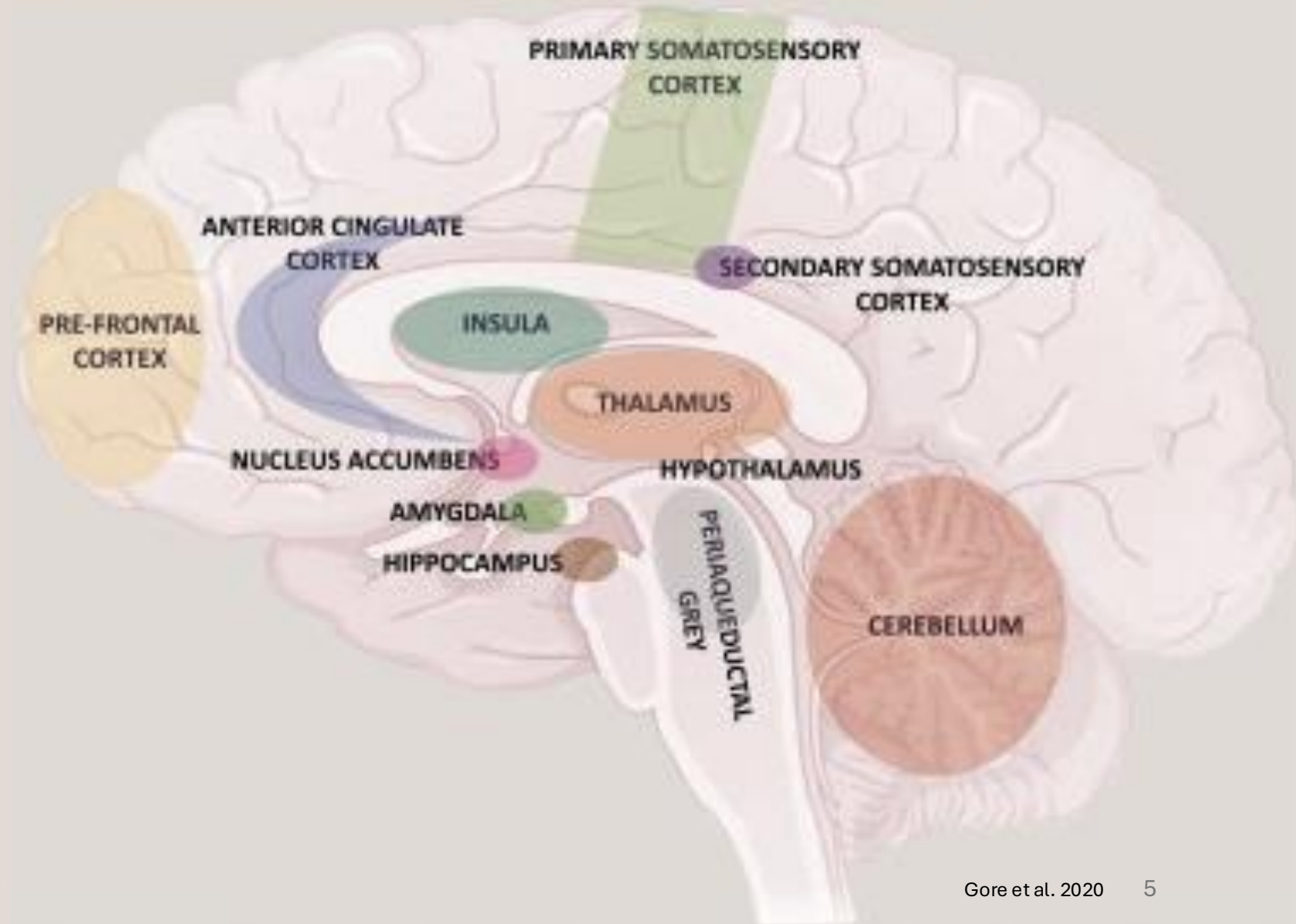

Lähde: Terveystieto, Kipu

Spinal and supraspinal pathways of pain

Areas of the brain involved with pain processing

Ascending nociceptive fast (red) and slow (green) pathways.
 Descending inhibitory tracts (blue).
 NA, noradrenaline; 5-HT, 5-hydroxytryptamine.

Reprinted from *Surgery (Oxford)*, Vol. 34:2, Steed, The anatomy and physiology of pain, p. 55, 2016, with permission from Elsevier.

Eroaako syöpäpotilaan kivunhoito muiden sairauksien kivunhoidosta?

- Sairauden luonne on kovin vaihteleva
- Syöpäsairauden eri vaiheissa kipuoireet ovat erilaiset
  - Rajoitteet hoidon vaiheesta riippuen
- Hoitomuoto vaikuttaa kipumekanismeihin
  - Biologiset kivun syntymekanismit samat
- Elimistön kyky palautua sairauden keskellä ja jälkeen
- Ikä
  - Elinjärjestelmien toimivuus

A close-up photograph of a plant branch with several clusters of small, bright green buds and some purple-tinted leaves. The background is a soft-focus natural setting with more of the same plant and some greenery.

Hoitomahdollisuuksia

Lääkkeetön hoito:

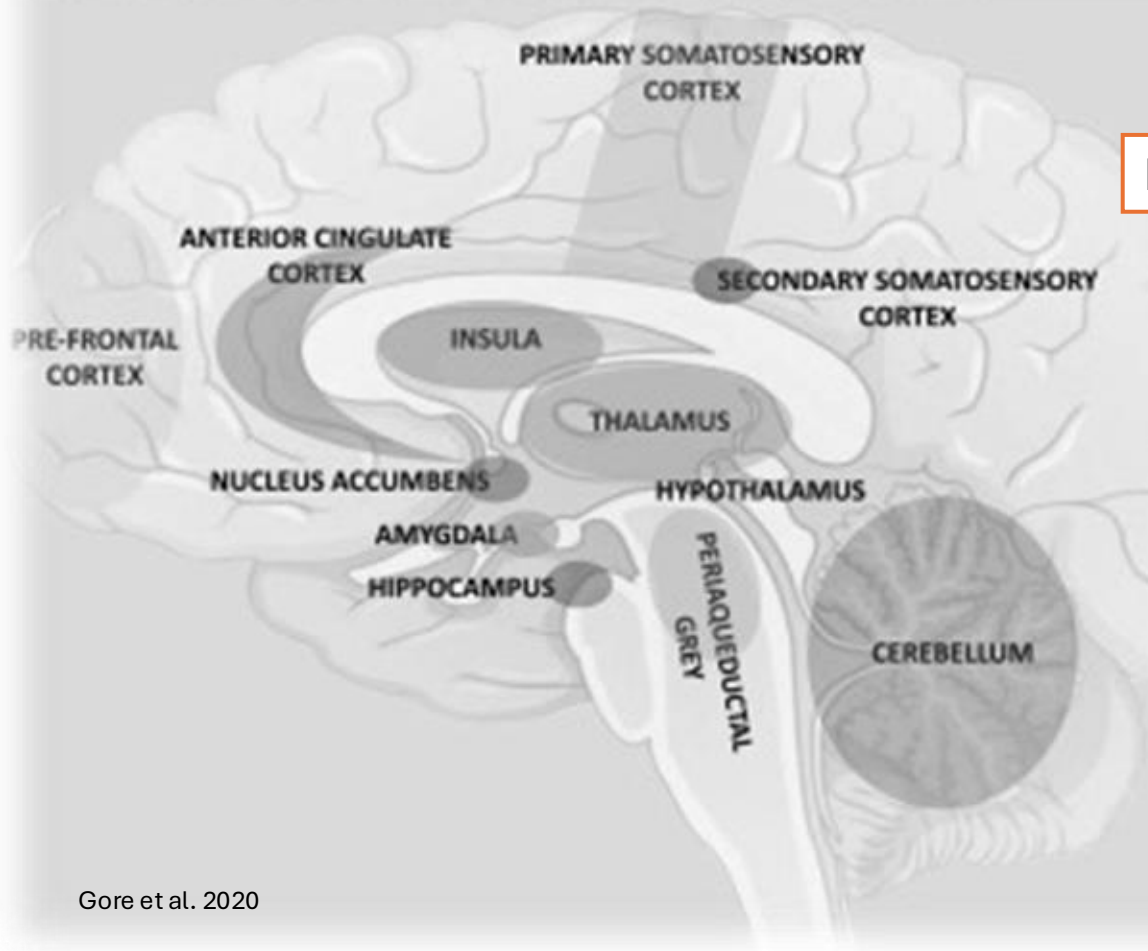
- Fysikaaliset keinot
- Liikunta
- Rentoutuminen
- Tietoinen läsnäolo

Lääkehoito:

- Paikallinen
- PO
- Injektiot

Kipu kokemus

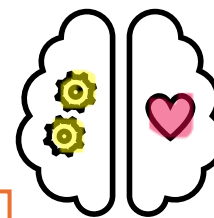
Areas of the brain involved with pain processing

Gore et al. 2020

10.5.2026

AISTIMUS

KOKEMUS

Somatosensorinen aivokuori

Assosiatiivinen aivokuori

Lateraali talamus

Mediaali talamus

Aivoverkosto

Lateraali talaaminen rata

Paramediaaninen rata

Spinotalaaminen rata

Spinoretikulaarinen rata

Kristina Kokkonen, Orton

Lääkkeettömät hoidon keinot

Tavoitteena oireiden voimakkuuden vähentäminen

Kivun hallinta – säätely ja arvaamattomuuden vähentäminen

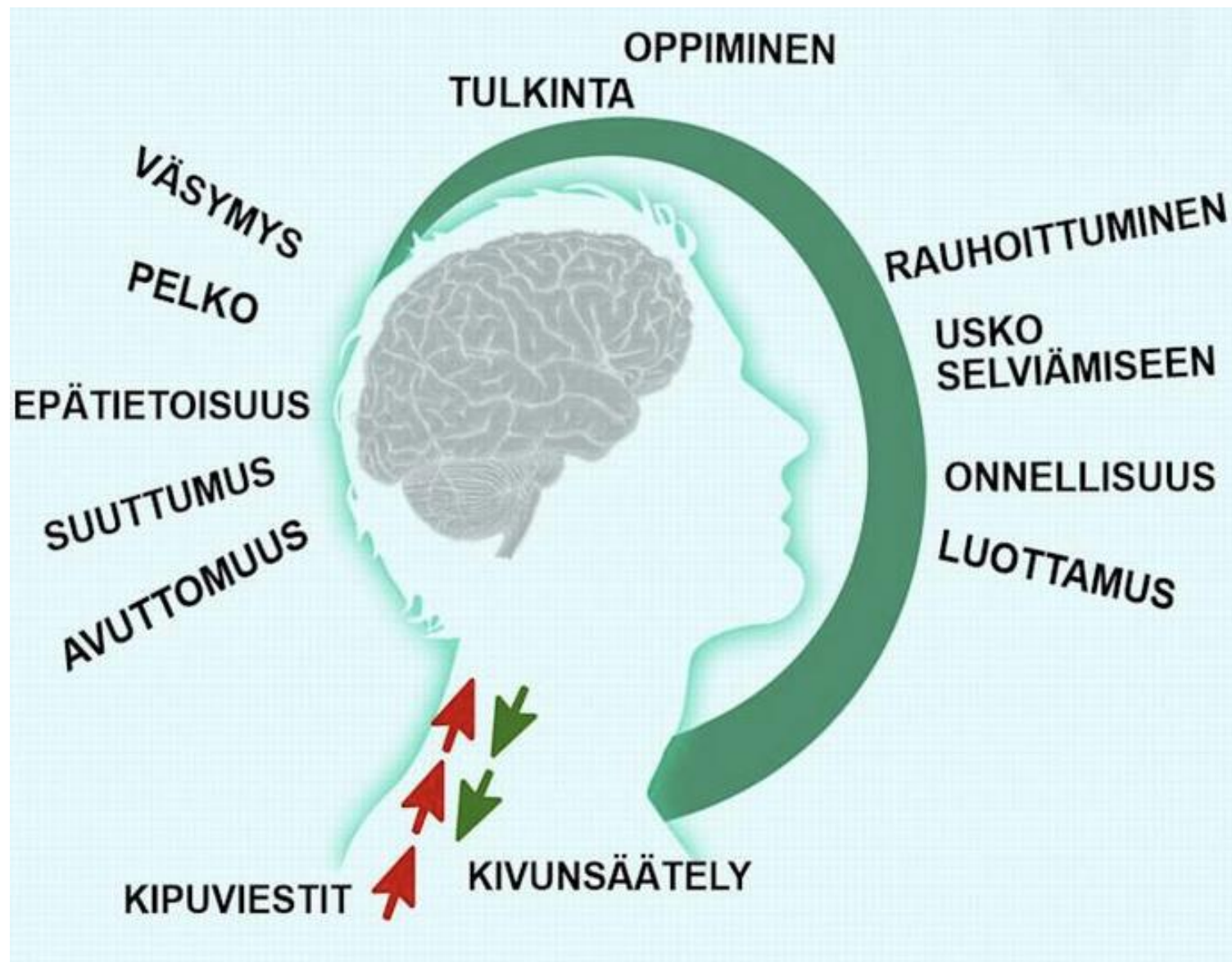
Hoitokeinot turvallisia

Toimivat hoitohetken ajan

Edistävät neuroplastisuutta

Rentoutuminen – hermoston säätely

- Nukahtamisen helpottuminen.
- Lihasten rentouttamisen oppiminen.
- Pinna paranee.
- Jaksamisen tunne vahvistuu.
- On helpompi keskittyä.
- Hallitsee stressiä.
- Kipua kestää paremmin.

Kylmä

- Vaikutus C säikeiden kylmäreseptoreihin
- Mentolin vaikutus TRPM8 reseptoriin
- Turvotuksen vähentäminen, liikkuvuuden lisääminen, lihaksen voimatuotto (C)
- Sorminivelten osalta kipu, liikelaajuus, toimintakyky

(käypähoito 2018; Airakinen Et al. 2014; Turunen V ym. 2018)

Kinesioteippaus

- Vaste polven nivelrikkokipuun ja toimintaan +
- Haittana ihoreaktiot

(Lu Z et al. 2018, Käypähoito 2018)

TNS

- Lyhytkestoinen kivun lievitys -teho osoitettavissa
- Polven nivelrikkokivun osalta teho kivunhoidossa ja toimintakyvyssä (C)
- Hyötyä kroonisessa kivussa; Autonomisen hermoston rauhoittuminen, Myofaskiaaliset kivut (Gibson W et al. 2019)
- Sekä näytön, että haittojen osoittaminen haastavaa (Gibson W et al. 2019)

Akupunktio

- Mekanoreseptoreiden aktivaatio, taktillinen vaste C –säikeiden osalta, vaste parempi sentraalisessa kivussa
- Turvallinen
- Kivunhoidollinen lievitys ainakin 12 viikon ajan polven nivelrikkokivun hoidossa
- Vaikutus kipuun ja toimintakykyyn (B)
- Krooninen kipu: Perifeerisen hermon aktivaatio

→ neuraalinen vaste → kipukeskuksen aktivoituminen

→ Endorfiinit

(Lund I; Lundeberg T 2006; Zhang Q et al. 2017; käypähoito 2018)

Vesiterapia

- Turvotuksen vähentäminen nivelalueella nestekiertoa parantamalla
- Kivunhoidollinen teho Artriitti potilailla
- Liikelaajuuden harjoittelu, lihasvoiman parantaminen ilman nivelpintojen kuormittumista
- Mm. vesijuoksu, allasharjoittelu, uinti
- Harjoittelu vedessä parantaa elämänlaatua, toimintakykyä, vähentää kipua, on edullista

(käypähoito 2018; Verhagen AP et al. 2015; Cochrane, T et. Al. 2005)

- Exercise induced hypoalgesia → 10-30 min.
  - ✓ Eryityisesti Isometrinen harjoittelu
  - Dynaaminen 75% VO max. > 10 min.
- Dynaamisen harjoittelun merkitys
  - ✓ Kiputoleranssi, lihasten väsyminen, autonomisen hermoston säätely
  - ✓ Anti-inflammatoriset sytokiinit, irisiini, BDNF
- CV järjestelmän ja kivun säätelyllä samat aivorungon tumakkeet
- Aerobinen, matalakuormitteinen, eksentrinen harjoittelu, tauotus!

Fysioterapia /Toimintaterapia

- Kuormituksen optimointi ja ns. "LHT"
- Fyysinen kestävyyskunto /elämänlaatu & mieliala
- Manuaalinen terapia + harjoittelu
- Taktilliset keinot perifeerisen hyperestesian /allodynian hoidossa
- Apuvälineet
- Jaksottaminen, vaihtoehtoiset tehdä, pystyvyys

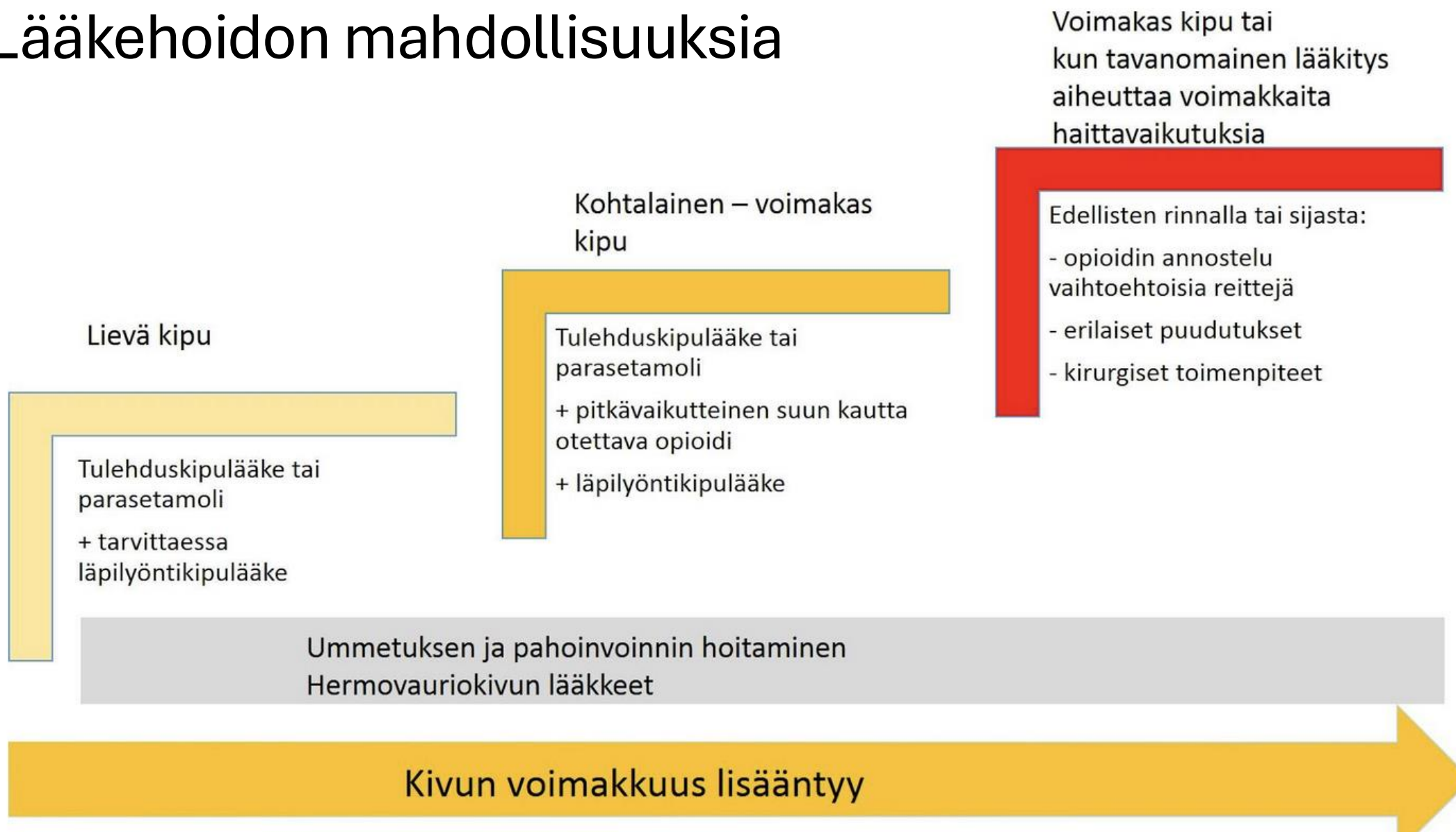
Kompressio

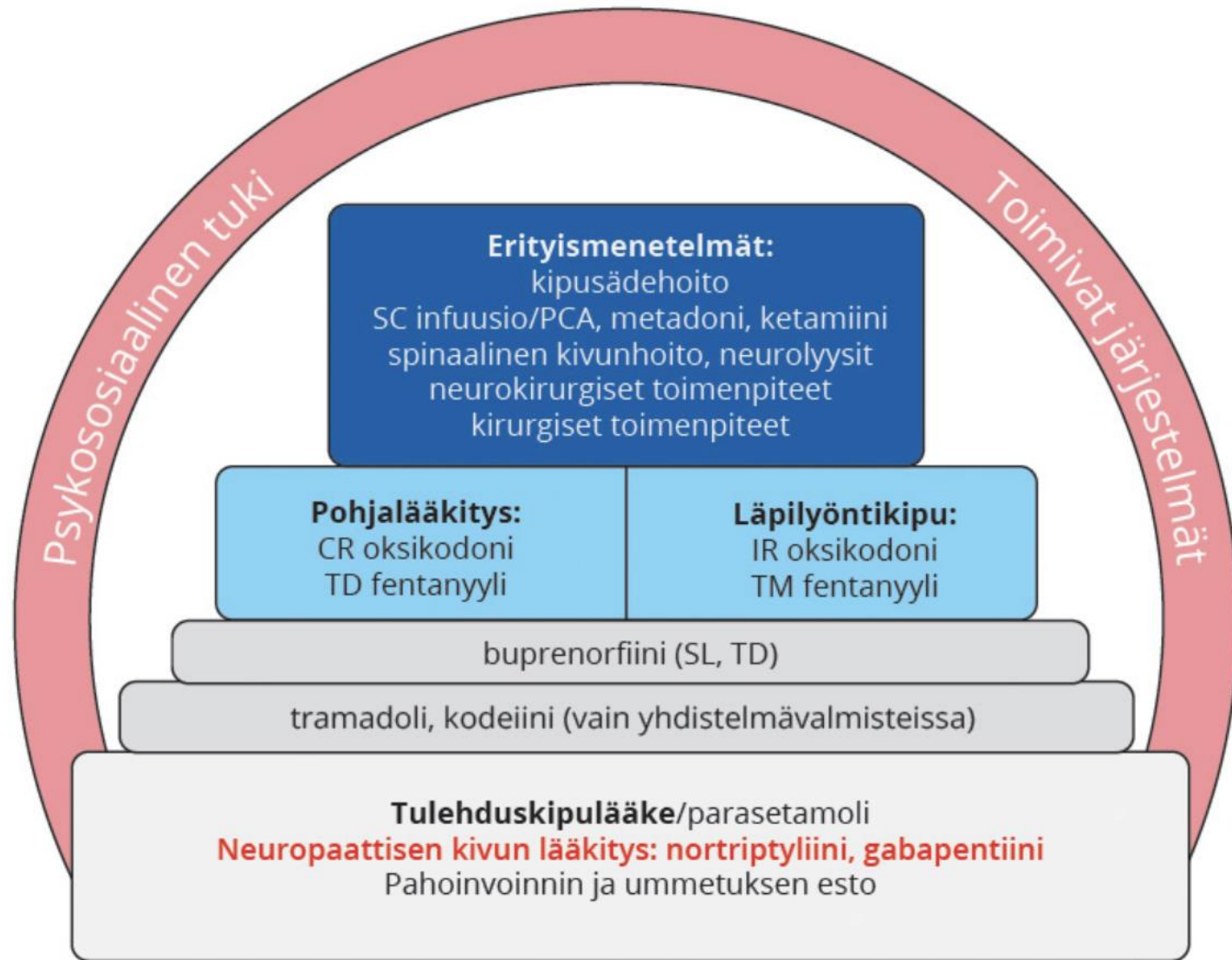
Keventäminen

Karaisu

Lääkehoidon mahdollisuuksia

Rintasyöpää sairastavan
fyysinen aktiivisuus ja
vaikutukset
elämänlaatuun sekä
toimintakykyyn

Rintasyövän hoidon ”sivu” vaikutuksia..

Sydänperäiset

1. Vasemman kammion EF ↓
2. Global longitudinal strain (Iskutilavuus)

Ei-sydänperäiset

1. Aortan jäykistyminen
2. Endoteelisolujen dysfunktio (inflammaatio)
3. Anemia
4. Lihasen rasvoittuminen, lihassyiden muutokset ja vaskularisaation menetys (hormonaaliset muutokset)
5. Mitokondrioiden toiminta (oksidatiivinen stressi)

Vaikutukset toimintakykyyn ?

Arki-
liikunnan
väheneminen,
kuntoliikunnan
epävarmuus

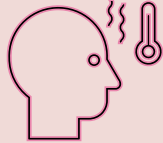
Kehonkuvan muutokset

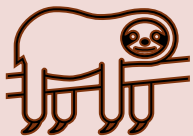
Kipuongelmat (artralgia,
myalgia, ostealgia)

Uniongelmat

Stressi, huoli, pelko, mielialan muutokset

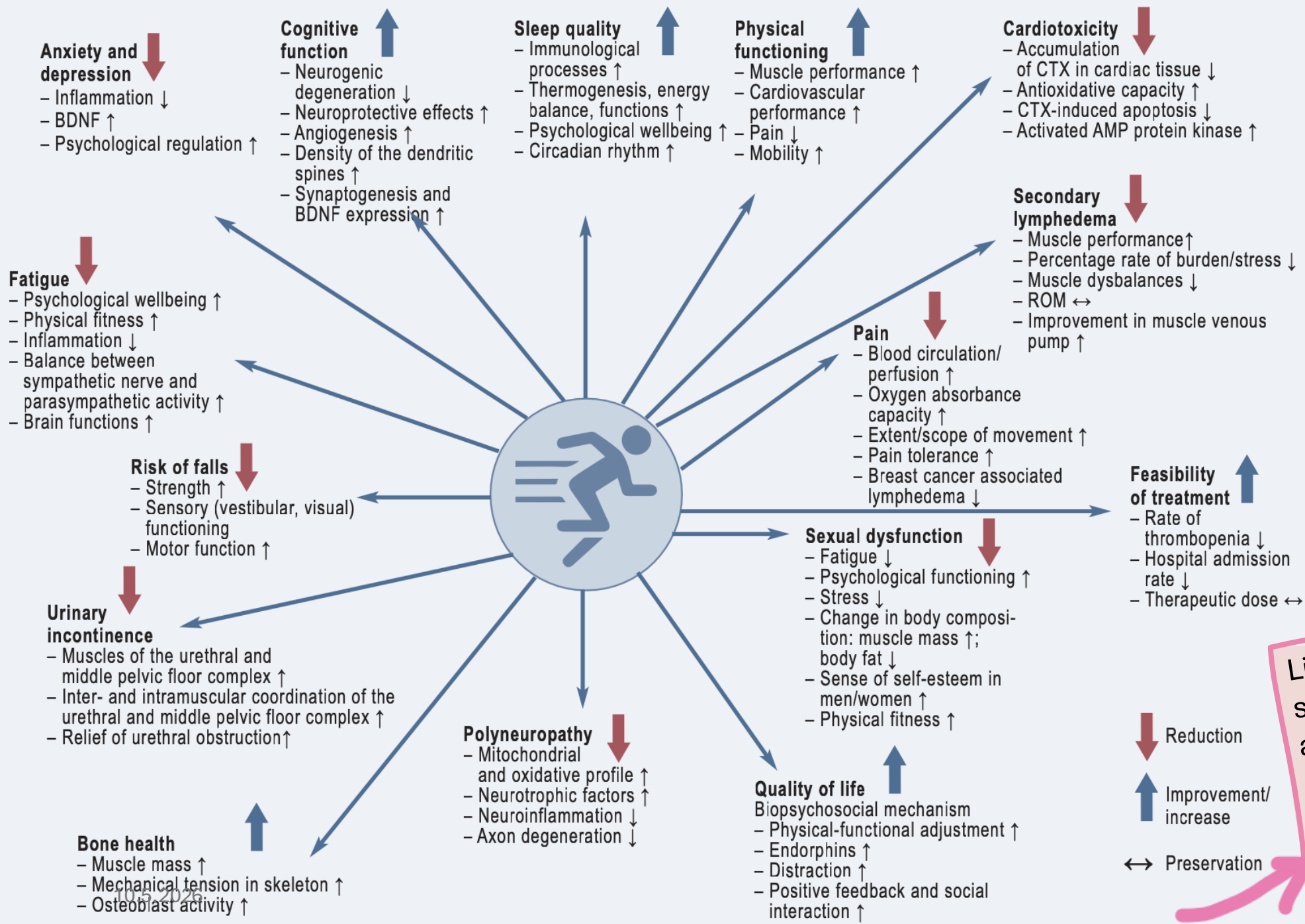
Väsymys **X** Fatigue

Vaihdevuosisioireet

Osteoporoosi

Ylipaino

Liikunnan hyödyt onkologiassa

(Baumann FT et al. 2024)

Liikuntaa suositellaan sekä adjuvanttihoidon aikana, että jälkeen (Jones et al. 2002, Zamorano et al 2016, Cormie et al. 2018, Ligibel et al. 2022)

↓ Reduction
 ↑ Improvement/increase
 ↔ Preservation

Mikä motivoi FA ylläpitoon sairauden aikana?

Adherenssi
> 80%

Riittävä tiedon saanti syöpäpotilaan liikuntasuosituksista
ja ammattilaisten kannustava asenne

Yksilöllinen, ohjattu liikunta

Tuki päätöksenteossa kuntoutusta suunniteltaessa

Säännölliset arviointitapaamiset liikunnan
mukauttamiseksi terveystilanteeseen

Pystyvyyden tunne ja vähäinen kuormittuneisuus

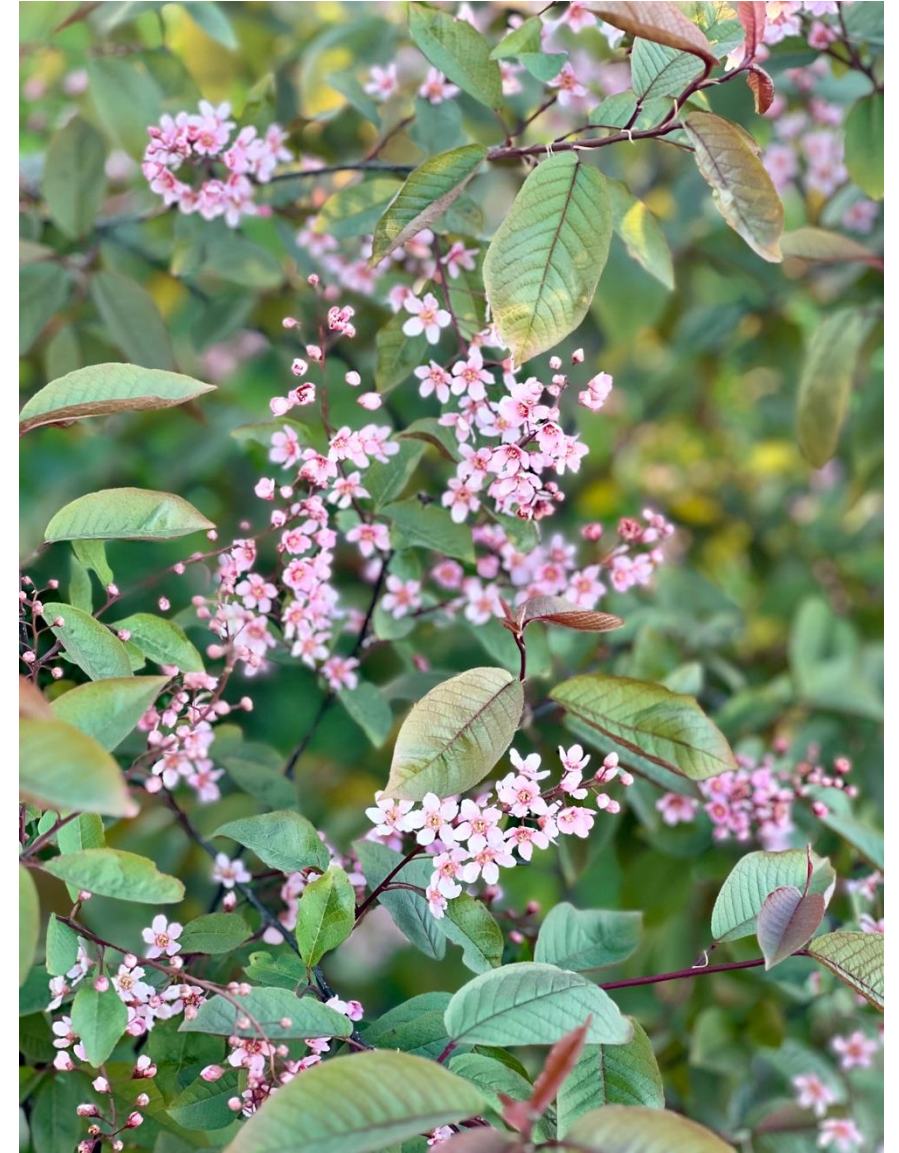
Oman tutkimukseni tavoitteet:

1. Onko elämänlaatu heikentynyt syöpää sairastavilla?
2. Millaisella tasolla rintasyöpäpotilaan fyysinen toimintakyky on?
3. Onko liikunnallinen kuntoutus mahdollista edenneen syövän hoitojen aikana ja tukeeko fyysinen aktiivisuus toimintakykyä ja elämänlaatua?
4. Mitkä tekijät tukevat korkeampaa fyysistä aktiivisuutta rintasyövän jälkeen?

Tutkimushavainnot

- Erityisesti fyysisen, arjen vastuista suoriutumisen – ja sosiaalisen elämänlaadun osa-alueet koettiin heikentyneiksi.
- Fyysisen toimintakyvyn rajoitteet ja oireet (uupumus, mieliala, kipu) korreloivat elämänlaadun tasoon levinnyttä rintasyöpää sairastavilla.
- Korkeampi fyysinen aktiivisuus hoidon aikana tuki elämänlaatua, fyysistä toimintakykyä ja kuntoa, sekä vähensi oireita.
- Emotionaalinen hyvinvointi sekä aikaisemmat liikuntatottumukset tukivat liikuntakäyttämisen muutosta syövän jälkeen.

Johtopäätökset

1. Edennyttä rintasyöpää sairastavien elämänlaatu, fyysinen toimintakyky ja liikunnallinen aktiivisuus ovat heikentyneet.
2. Liikunta auttaa tukemaan potilaiden elämänlaatua, toimintakykyisyyttä ja kestävyyskuntoa syövän hoidon aikana.
3. Fyysisen aktiivisuuden vähenemisestä huolimatta, on liikunnallista kuntoutusta on mahdollista toteuttaa kaikissa hoidon vaiheissa.
4. Vaikka liikunnallinen elämäntapa ennen sairautta ennustaa korkeampaa fyysistä aktiivisuutta hoidon päättymisen jälkeen, stabiili emotionaalinen tilanne ja vähäisemmät liitännäissairaudet tukevat mahdollisuuksia liikuntatottumusten muuttamiseen.